

IDŐUTAZÁS ÖTSZÁZMILLIÓ ÉV TÁVLATÁBAN

A fenti cím rejtélyére Garamvölgyi Tibor Hunyadvárosban élő ásványgyűjtőtől kértünk magyarázatot, aki 1986-tól tagja, 2003-tól pedig egyik vezetője a Kecskeméti Ásványgyűjtők Baráti Körének. Neve nemcsak a második legnagyobb kecskeméti gyűjtemény kapcsán ismert, hanem az ásványok csodálatos kidolgozásáról is. A magyarországi ásványbörzékre egyre többen érkeznek úgy, hogy az ő keze munkáit keresik.

- Hogy került kapcsolatba az ásványgyűjtéssel?

- Emlékszem, már gyermekkoromban a sóder rakáson is a ritkább, fekete vagy csíkos kavicsokat kerestem. A Bükk hegységben, Kácson születtem, amely a honfoglaló Eörs nemzetség egykori szálláshelye volt. Sokat jártuk szüleimmel az erdőt: gombásztunk, vadgyümölcsöt, gyógynövényt szedtünk. Már akkor lehetett itt találni kristályos kalcitot, amit rendszerint felszedtem és hazavittem. Az, hogy ez már kisgyerekként a génjeimben volt, talán annak köszönhetem, hogy az általam már nem ismert dédnagyapámnak kőbányája volt Erdélyben.

Egyszer a Kács melletti Farkaskő-sziklához mentünk somot szedni, s találtam egy gyönyörű kristályos kvarckövet. Ez volt a gyűjteményem első darabja. Nem sokkal később a Kecsketőtetőn is találtam egy ökölnyi megkövesedett csontot nemes opálból, csak akkor még tudatlan voltam, és nem őriztem meg. Később olvastam, hogy ez mekkora ritkaság. Úgy harminc éve gyűjtöm rendszeresen az ásványokat. Eleinte magányos vadász voltam, nem sok eredménnyel. Valójában az ásványgyűjtés szervezett formában történik. A Magyar Minerofil Társaság az ország területének mind teljesebb ásványtani feltárása érdekében folyamatosan szervezi a gyűjtőtáborokat, börzéket, s folyamatosan tájékoztat a legfrissebb hírekről, tudnivalókról.

Számos helyi ásványgyűjtő klub működik. Engem 1978-ban laborvezetőként helyeztek Kecskemétre a FÖLDGÉP Vállalathoz. Ismeretségbe kerültem az itt legnagyobb gyűjteménnyel bíró Fuxreiter Andrással, aki alapító tagja és máig vezetője az 1983-ban alakult Kecskeméti Ásványgyűjtők Baráti Körének. Hosszú idő óta minden hónap első és harmadik szerdáján 17-19 óra között tartjuk összejöveteleinket a Kecskeméti Kulturális és Konferencia Központ egésze alatt a Református Ókollégiumban.

- Mi jellemzi a klub tevékenységét?

- A foglalkozásainkon előadások, ásvány- és könyvbemutatók, gyűjtőtúrák szerepelnek, s évente egy alkalommal országos ásványkiállítást is rendezünk. Korábban, amikor még jobban volt támogatás, s több buszos túrára mentünk, a családtagokkal együtt voltunk ötvenen is. Most egy 14 fős mag maradt, de ez nagyon összetartó. A rokonaink sem hívnak telefonon annyit, amennyit mi törődünk egymással. Általában négy-öt személyautóval vágunk neki az útnak. Gyűjtés közben nem beszél az ember, de a pihenőidőkben ki nem fogyunk a témákból. Van a klubnak utánpótlása is, mert András vezet egy ifi-csapatot, akik nagyon lelkesek, s szinte mindegyikük jó tanuló is. A gyűjtés során olyan tudásvágy alakul ki az emberben (ezt a magam tapasztalatából is elmondhatom), aminek nem lehet ellenállni. Az első feljegyzések a földtani kuriózumok magyarországi gyűjtéséről 1150 körül keletkeztek, az ásványokról szóló ismereteink viszont visszanyúlnak egészen a történelem előtti időkig. A kő volt az első tárgy is, amit az ember a létért való küzdelmében felhasznált. Az ásványokat a terméselemektől kezdve a szerves ásványokig kilenc fő osztályba soroljuk, s számtalan megjelenési formájukat ismerjük, gondoljunk csak a megkövesedett fákra, őslényekre, átalakult kőzetekre. Így az

ásványtani ismeretekhez szorosan hozzátartozik az őslénytan, sőt a különböző meteoritfajták révén kicsit a csillagászat is.

Visszatekintve elmondhatom, az ásványgyűjtés egy életforma. Rengeteg élményhez, ismerethez juttat. A kövek megmunkálásával állandó elfoglaltságot nyújt, s csodálatos tájakat ismerünk meg általa.

- Hogy folyik maga a gyűjtés?

- Tudni kell, mit hol lehet gyűjteni. Mészköbányákban például kalcitok, opálok, vezuviánok találhatóak. Ezek egyik legjobb lelőhelye a Kőszárhegy-Polgárdi mészkőbánya, de szívesen jártunk a Miskolctapolca melletti Nagy-kömázsa bányájába is. A Balaton-felvidéki bazaltbányákban nátrólitra, achátra, aragonitra bukkanhat az ember. A Mátrában, a Füledugó-szikla andezit kőfejtőjében jáspis, kalcedon kerülhet elő és így tovább. Felfedezésük nem kis fáradságba kerül, hisz az ásványkristályok legszebb példányai vagy a földkéreg mélyében vagy pedig sziklákba zárva találhatóak. Működő felszíni kőbányákba kell menni utánuk, mázsás sziklákat kell szétverni értük, de egy-egy gyönyörű példány megtalálása minden nehézséget feledtet. Persze olyan is van, hogy csak le kell nyúlni értük a földre, de ez sem egyszerű, mert az elszennyeződött kőzetdarabban csak a hozzáértő látja meg az értékes ásványt.

Térképpel a kézben indulunk a gyűjtőútra, s informálódni kell arról is, hogy a meglátogatott felszíni lelőhelyen a kitermelés következtében kialakult 15-20 méteres szintkülönbségeken szintenként milyen ásványokra lehet számítani. A működő kőbányákban ez leletmentésnek számít, mert egyébként úgyis csak bezúzzák őket. Ehhez persze engedélyeket kell beszerezni, ami egyre nehezebb, mióta a legtöbb kőbánya magánkézbe került. A gyűjtéshez mi is védőruhát, bakancsot, sisakot húzunk. Az előkerült darabok többnyire földdel, agyaggal szennyezettek. Picit a sarkukra ütve ellenőrizzük, mikor mi akadt a kezünkbe. Még így is előfordulhat, hogy csak a külső réteg szép, a kő belül repedezett. Sokszor csak itthon, elvágás után látjuk meg, hogy tényleg értékes ásványra bukkantunk-e.

- Milyen eszközöket használnak az ásványok kőtömbökből való kibontásához?

- Csákány, véső, 2-5 kilogramos kalapács, méteres feszítővas kell hozzá. Polgárdiban megpróbáltuk egyszer az opálsziklákat háromkilós kalapáccsal szétverni, de nem lehetett. Nem adja meg magát egykönnyen a kő. Az ásványgyűjtés a legnehezebb fizikai munkák egyike. Már maga a hegymászás is komoly erőpróba, hát még visszafelé, ásványokkal megrakodva... A feleségem kíséreként néha eljön velem. Volt, hogy neki volt a legnagyobb szerencséje. Erdőbényén egy palában levéllenyomatot őrző tízmillió éves lelelet talált, amin még az erzet rajzolata is jól kivehető. Majdnem ez a legrégebbi darabunk. Sokat köszönhetek neki, mert nemcsak elviekben támogatja a gyűjtőszenvédélyemet, de a kiállításokon is általában ő van ott. A munkám miatt nem tudnék egész nap a látogatók rendelkezésére állni.

- Melyik a legrégebbi darabja?

- Egy trilobita (ősrák) kőülete, ami 500 millió éves, s vannak még ugyanígy a paleozoikum korából származó opáljaim is. A világon ma még fellelhető legrégebbi kőzet 3,5 milliárd éves, de ilyen nekem nincs. A gyűjtés voltaképpen időutazás. Egy-egy kőről negyedórától is tudnék beszélni. Például a Recski bányában talált aragonit a világon egyedülálló amiatt, hogy minden nyomelem megtalálható benne, még a ritka fémek, földfémek is.

Sok szempontja lehet a gyűjtésnek. Van, aki a legrégebbieket keresi. Van, aki a piaci értéküket nézi, s van, aki a ritkaságokra „utazik”. Én a szépségre „vadászom”, az esztétikai

értékükért tartom őket igen nagy becsben, ami nem feltétlenül van összhangban az ásvány pénzre váltható értékével. Ezekben a természet által készített alkotásokban csodálatos szépség rejtőzik. Az egyik Mátrában talált gyönyörű jaspist például már sokan megcsodálták.

- Külföldre is eljut?

- Én csak Magyarországon gyűjtök. A világ más helyeiről származó darabokat általában cserélem vagy börszéken vásárolok, amelyekből szinte minden hétvégére esik egy az ország különböző pontjain. Legközelebb augusztus 27-29-én a Vasúttörténeti Parkban lesz a XXV. Budapesti Nemzetközi Ásványbörze és Ékszerkiállítás. A gyűjteményemben nagyjából fele-fele arányú a saját gyűjtés, illetve a vásárlás. A legértékesebb darabom egy Brazíliából származó óriási ametiszt geoda. Rio Grande do Sul állam egy falujában a kőzetet áttörte a vulkanikus láva és a magmás kőzetben érdekes, üreges ametisztek keletkeztek, melyekből akár ötmázsás darabok is fellelhetők. Nem könnyű dolog egyébként az ásványok tárolása, mert a növekvő helyigényen kívül fajtánként különböző mértékben magas páratartalomra is szükségük van. Egynémely fajtája a természetes közegüké kikerülve akár szét is porladhat. Glicerines vízzel szoktuk őket időnként lemosni. A lakásunkban a több ezres gyűjteményemnek csak egy kis része található, de így is előre megérezhető az időjárás-változás: a páratartalom emelkedésével érezni lehet a szoba levegőjén, ahogy „gázosodik”.

- Különleges kézügyességet igényel a gyűjtött kövek feldolgozása?

- Az ásványok különös mértani formája, furcsa erezete, az arany ragyogása, a gyémánt csillogása már a kezdet kezdetén elbűvölte az embereket. Ezt a szépséget próbálok én a kezem munkájával kibontani a holt kőből, s csiszolom olyanná, hogy aki azt eredeti formájában látta, rá sem nagyon ismer. Először gyémántkoronggal, vízzel hűtve elvágom, üveglapon csiszolom, majd nagy finomságú porral polírozom. A technikáját egyik, már nem élő klubtársunktól, a csillagászatban, s ennek eszközeiben is jártas Kovács Sanyi bácsitól lestem el. Százhuszastól kezdve a szinte púderszerű ezresig többféle finomságú polírozás lehetséges. Sanyi bácsi azt mondta, az a csiszolás a jó, amikor az égő fénye úgy tükröződik vissza, hogy a megvilágított ásványon kiolvasható az égő felirata: „80 Watt”. A polírozás után vizes filcen, forgó koronggal, cérium-oxiddal kifényesítem őket. Ilyen minőségű kézimunkát viszonylag kevesen végeznek, így sok munkámat elvitték már a miskolci Herman Ottó Múzeumba, Németországba, Szlovákiába, sőt a német gyűjtők közvetítésével már Afrikába is került belőlük.

Szeretettel ajánlom mások számára is az ásványgyűjtést, ezt a sok örömet nyújtó kedvtelést. Jó szerencsét!

Kada Erika